

МІСЦЕ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Корчевська Л.О., к.е.н., доцент,
Жосан Г.В., аспірант (ХНТУ)*

У статті розглянуто поняття «соціальна відповідальність підприємства». Визначено її місце у забезпеченні економічної безпеки підприємства та вивчено її роль у збереженні життєво важливих цінностей соціотехнічної системи.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, соціальна відповідальність підприємства, структура економічної безпеки підприємства.

Постановка проблеми. У теперешній час більшість українських підприємств працюючи у нестабільному економічному та суспільно-політичному середовищі переживають спад виробництва і знаходяться у тяжкому фінансовому стані. Все це актуалізує проблему забезпечення економічної безпеки підприємств. Лише за умов досягнення високого рівня економічної безпеки, компанії можуть приділити увагу соціальній відповідальності бізнесу та побудувати діалог між підприємством і громадським суспільством, викликати повагу з боку органів влади та ділових партнерів, забезпечити підтримку балансу інтересів працівників, місцевих громад, регіону та суспільства у цілому. Рано чи пізно, але перед керівником постає питання соціальної відповідальності підприємства, адже в сучасних умовах вона є необхідною складовою конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз останніх публікацій. Істотний внесок у розуміння соціальної відповідальності зробили такі вчені, як: Баюра Д., Ворончак І., Ганслі Т., Голодець О., Іванова Є., Казакевич Г., Літовченко С., Малєєва Т. [1-5] та ін. Проте під впливом кризових явищ, процесів інтернаціоналізації та прискорення обміну інформацією сам соціум змінюється настільки швидко, що відповідальність перед ним також змінює свої риси і потребує подальшого уточнення змісту.

Проблему економічної безпеки вивчали такі вчені, як: Грунин О., Меламедов С., Мунтіян В., Капустін Н., Раздіна Є. [6-7] та ін. Однак питання втручання підприємництва у вирішення соціальних проблем суспільства з метою забезпечення їх економічної безпеки не знайшли остаточного вирішення.

Мета статті є визначення місця соціальної відповідальності у забезпеченні економічної безпеки підприємства та вивчення її ролі у збереженні життєво важливих цінностей соціотехнічної системи.

Результат досліджень. Соціальну відповідальність підприємства слід розуміти як взаємодію підприємства з учасниками бізнес-процесів, яка реалізується через добровільне зобов'язання власників та керівництва запроваджувати заходи щодо відповідності соціально-значимим очікуванням суспільства за рахунок збалансованості економічної, екологічної та соціальної результативності підприємства.

Соціальна відповідальність виступає контекстуальною компонентою економічної безпеки підприємства. У такому разі вона впливає на ендогенні та екзогенні складові або модифікує взаємозв'язки між ними. Адже, ніщо не існує поза залежності від свого контексту (порядку чи хаосу), більш того, контекст формує явище чи об'єкт (рис. 1).

Головною метою економічної безпеки підприємства є гарантування гармонійного соціально-економічного розвитку суспільства на основі абсолютного самозбереження життєво важливих цінностей соціотехнічної системи.

У табл. 1 наведено роль соціальної відповідальності у збереженні життєво важливих цінностей соціотехнічної системи.

Отже, зберігаючи життєво важливі цінності, підприємство є соціально відповідальним перед власним персоналом, акціонерами, власниками, профспілками, працівниками інших підприємств, спільно з якими здійснюється та чи інша діяльність, споживачами, постачальниками, конкурентами та іншими. Тим самим підприємство може досягти головної мети забезпечення економічної безпеки. Зрозуміло, що для цього необхідно формувати довіру з боку всіх перерахованих суб'єктів внутрішнього та зовнішнього середовищ підприємства, а також місцевого населення, ЗМІ, соціальних рухів та інших. Адже, у сучасному світі важливою є соціальна позиція підприємства, його репутація та імідж.

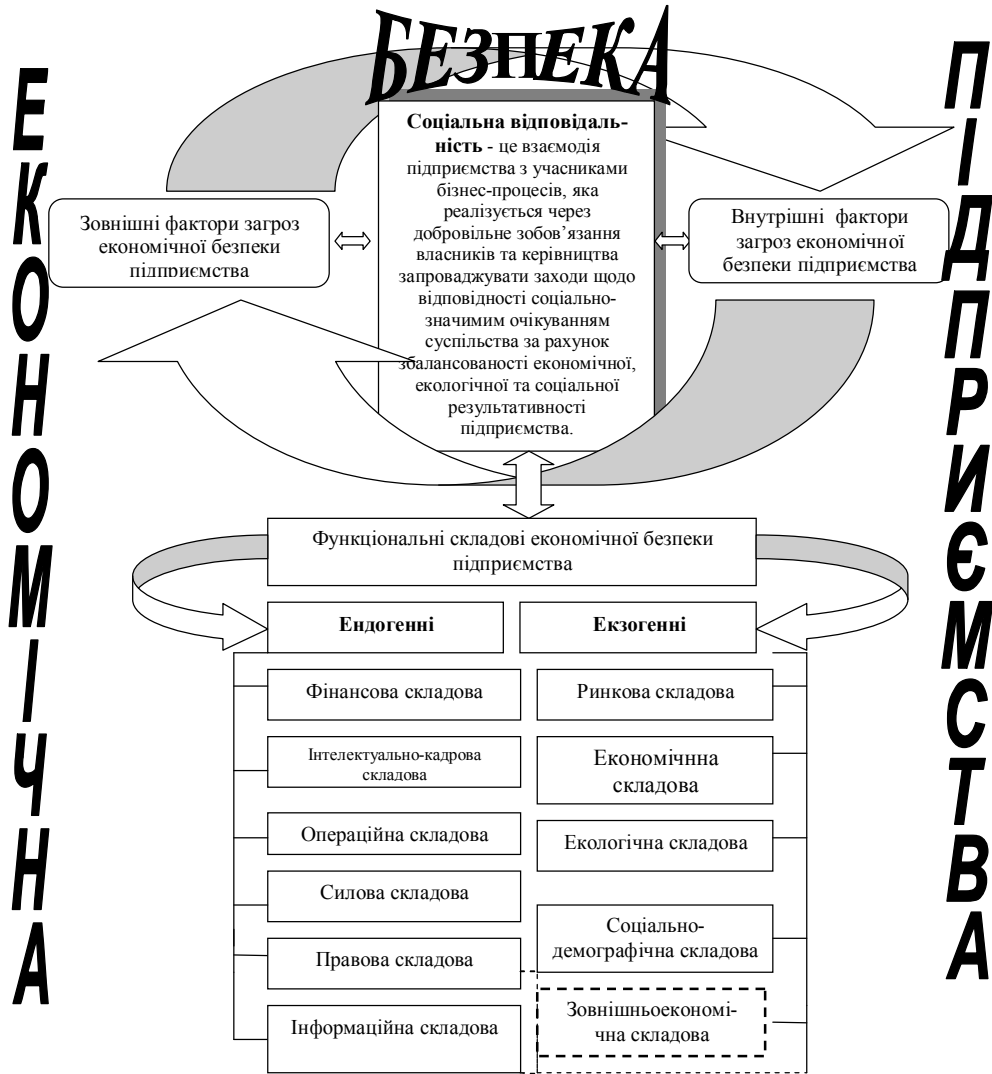

Рис. 1. Схема структури економічної безпеки підприємства та місце соціальної відповідальності у її забезпеченні

Таблиця 1
Роль соціальної відповідальності у збереженні життєво важливих цінностей соціотехнічної системи

Структура	Сутність функціональної складової економічної безпеки підприємства	Роль соціальної відповідальності у збереженні життєво важливих цінностей соціотехнічної системи	Відповідальні служби
1	2	3	4
Фінансова	Вважається провідною та вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є "двигуном" будь-якої економічної системи.	Соціальна відповідальність перед кредиторами підприємства та територіальною громадою за збереження фінансових ресурсів, своєчасне повернення кредиту та недопущення банкрутства.	Фінансова та економічна служби

Економічна безпека

Продовження табл.1

1	2	3	4
Інтелектуальна	Належний рівень економічної безпеки значно залежить від інтелекту та професіоналізму працюючих на підприємстві кадрів.	Соціальна відповідальність перед висококваліфікованими працівниками, інженерно-технічними робітниками та науковцями за збереження їх інтелектуального потенціалу.	Кадрова служба і особисто гол. інженер
Кадрова	Склад кадрів безпосередньо впливає на рівень економічної безпеки на підприємстві.	Соціальна відповідальність перед усіма працівниками за попередження відтоку кадрів; плинності кадрів.	Кадрова служба
Операційна	Полягає у ступіні відповідності операційної діяльності найкращим світовим аналогам відносно оптимізації витрат.	Соціальна відповідальність перед акціонерами, конкурентами за дотримання технологічної дисципліни; використання сучасних технологій і т.д.	Виробничий підрозділ
Правова	Полягає в усебічному правовому забезпеченні діяльності підприємства, дотриманні чинного законодавства.	Соціальна відповідальність підприємства перед працівниками та контрагентами за забезпечення достатньої правової захищеності інтересів підприємства в договірній та іншій діловій документації; дотримання юридичних прав підприємства і його працівників; нерозголошення комерційно важливих відомостей; дотримання норм патентного права.	Юридична і патентно-ліцензійна служба
Силова	Полягає у забезпеченні фізичної безпеки працівників фірми, перш за все керівників, і збереженні її майна.	Соціальна відповідальність перед керівництвом та провідними спеціалістами за збереження їх здоров'я та репутації.	Служба безпеки
Інформаційна	Полягає у здійсненні ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення господарської діяльності підприємства.	Соціальна відповідальність перед прямим і непрямым оточенням за якість, точність, своєчасність інформації.	Інформаційний відділ
Ринкова	Характеризує надійність взаємодії з економічними контрагентами.	Соціальна відповідальність перед економічними контрагентами: постачальниками, торговими і збутовими посередниками, інвесторами, споживачами і т. д. за зміцнення їх відносин та недопущення конфліктів.	Служба маркетингу
Економічна	Характеризує ступінь відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім, які генеруються ринковим середовищем.	Соціальна відповідальність перед всіма суб'єктами суспільства за збільшення частки ринку підприємства; посилення конкурентних позицій і спроможності протидіяти конкурентному тиску; збільшення адаптаційних можливостей підприємства до змін ситуації на ринку, відставання від вимог ринку і т. д.	Служба маркетингу
Соціально-демографічна	Полягає у дотриманні законів ринку праці.	Соціальна відповідальність перед суспільством за збереження зайнятості з метою запобігання напруги на ринок праці.	Профспілки

Закінчення табл.1

1	2	3	4
Екологічна	Полягає у дотриманні діючих екологічних норм, мінімізації втрат від забруднення навколишнього середовища.	Соціальна відповідальність перед суспільством за відповідність екологічності результатів виробництва нормативним параметрам; здоров'я працівників підприємства.	Відділ охорони праці
Зовнішнь-економічна	Полягає у дотриманні міжнародних угод та забезпеченні зовнішньоекономічних інтересів національних експортерів та імпортерів.	Соціальна відповідальність перед міжнародними організаціями та іноземними компаніями за дотримання торговельних угод.	Відділ по зовнішньо-ек. зв'язкам

Соціальна відповідальність відображає історично обумовлений компроміс інтересів головних суб'єктів сучасного соціально орієнтованого ринкового господарства та виражає необхідність соціального миру як однієї з основних умов політичної, соціальної та економічної стабільності.

Найбільш ефективними заходами, які б поширювали принципи соціальної відповідальності бізнесу в українському суспільстві та стимулювали комерційні організації до вирішення соціальних проблем є наступні: створення сприятливих організаційно-правових умов для діяльності суб'єктів господарювання, що беруть участь у вирішенні соціальних проблем; надання пільг по податках, зборах, орендній платі та інших платежах підприємствам і організаціям, які займаються шефською, спонсорською, благодійною діяльністю; цільова фінансова підтримка недержавних суб'єктів соціальної політики за рахунок бюджетних коштів; застосування економічних та інших санкцій до тих, хто діє на шкоду соціальним інтересам територіальної громади; налагодження співпраці з податковими органами та проведення консультаційної і ознайомчої роботи тощо; акумулювання наявної інформації у сфері соціального підприємництва та адаптація закордонного досвіду соціального підприємництва.

Висновки. Високий рівень забезпечення економічної безпеки підприємства є попередньою умовою для формування соціальної відповідальності бізнесу, тому що лише ті компанії можуть допомогати, які є самі рентабельними. В свою чергу, формування соціальної відповідальності призведе до підвищення лояльності споживачів до виробника продукції, що сприятиме забезпеченню економічної безпеки підприємства. Найбільш успішною компанією вважається та, яке вкладає свої кошти в реалізацію соціальних проектів на користь суспільству.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальные вопросы развития корпоративной социальной ответственности. Позиция комитета Ассоциации менеджеров по корпоративной ответственности / С. Е. Литовченко, О. Ю. Голодец, Е. А. Иванова, Т. М. Малеева ; под ред. Л. Н. Коноваловой. – М. : Ассоциация менеджеров, 2007. – 40 с.
2. Баюра Д. Корпоративна соціальна відповідальність в системі корпоративного управління / Д. Баюра // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 1. – С. 21–25.
3. Ворончак І. Соціальна відповідальність бізнесу як соціально- економічний феномен / І. Ворончак // Відповідальна економіка. – 2009. – № 1. – С. 90–103.
4. Ганслі Т. М. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки : [монографія] / Т. М. Ганслі ; пер.з англ. О. Перепада. – К. : Основи, 1996. – 238 с.
5. Казакевич Г. Социальная ответственность: новые требования к бизнесу в постиндустриальную эпоху / Г. Казакевич // Персонал. – 2002. – № 2. – С. 74–78.
6. Грунин О.А. Экономическая безопасность организации / О.А. Грунин, С.О. Грунин. - СПб: Питер, 2002.
7. Мунтян В.І. Економічна безпека України / Мунтян В.І. – К.: Вид-во КВПЦ, 1999. – 464 с.
8. Раздина Е. Коммерческая информация и экономическая безопасность предприятия // Бизнес-информ. – 1997. - № 24. – с. 63-65.
9. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы // Бизнес-информ. – 1999. - № 11-12. – с. 45-47.
10. Меламедов С.Л. Формирование стратегии экономической безопасности предпринимательских структур: дис. канд. эк. наук: 08.00.05 / Меламедов Сергей Леонидович. - СПб, 2002. – 146 с.

Анотація: В статті розглянуто поняття «соціальна відповідальність підприємства». Определено ее место в обеспечении экономической безопасности предприятия и изучено ее роль в сохранении жизненно важных ценностей социотехнической системы.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, социальная ответственность предприятия, структура экономической безопасности предприятия.

Summary: The concepts «social responsibility of the enterprise» is considered in article. Its place in provision of economic security of the enterprise is determined and its role in conservation vitally important valuables socio-technical systems is studied.

Keywords: Economic security of the enterprise, social responsibility of the enterprise, structure of economic security of the enterprise.

*Рецензент д.е.н., професор ХНТУ Савіна Г.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 658.15

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ КОНТРОЛІНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Кузенко Т.Б., к.е.н., доцент,
Полтініна О.П., аспірант (ХНЕУ)*

Розглянуто підходи до застосування інструментів контролінгу в забезпеченні фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Визначено етапи впровадження контролінгу в забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

Ключові слова: фінансова безпека суб'єктів підприємництва, контролінг, інструментарій контролінгу, фінансові інтереси, загрози.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями.

Формування дієвої системи забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва (ФБСП) для України в сучасних умовах стає одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки, оскільки загострюється необхідність протидії небезпекам зовнішнього та внутрішнього середовища на шляху подолання наслідків світової фінансової кризи. Окремі напрями подальшого розвитку системи забезпечення ФБСП розглянуто в проекті Концепції фінансової безпеки України, який підготовлений за доручення Міжвідомчої комісії з питань фінансової безпеки при РНБОУ. Однак не існує дієвого інструментарію забезпечення ФБСП, що і обумовило необхідність впровадження інструментарію контролінгу в забезпечення ФБСП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема забезпечення ФБСП на засадах контролінгу до сьогодні не була розглянута науковцями детально, проте окремі аспекти забезпечення ФБСП розглянуто у роботах: О.В. Ареф'євої, І.О. Бланка, М.М. Єрмошенка, К.С. Горячевої, Ю.Г. Кіма [1- 5]. В свою чергу, проблемам впровадження контролінгу в діяльність суб'єктів підприємництва присвячені наукові праці:

О.В. Ареф'євої, В.Л. Диканя, Г.Л. Матвієнко, О.О. Ананькіної, Н. Данілочкіної [6- 8].

Виділення не вирішених частин загальної проблеми. Дієвим інструментом, який здатен забезпечити ранню діагностику рівня ФБСП та визначити напрями його підвищення, виступає контролінг, як інтегрована управлінська система. Впровадження інструментарію контролінгу в забезпечення ФБСП дозволить своєчасно виявляти загрози та розробляти заходи із мінімізації їх негативного впливу.

Формування цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні основних інструментів контролінгу у контексті забезпечення ФБСП.

Виклад основного матеріалу дослідження. В процесі забезпечення ФБСП необхідно максимально ретельно аналізувати необхідність впровадження того, чи іншого інструмента контролінгу, оскільки переобтяження управлінських процесів аналітичними дослідженнями можуть призвести до ускладнення прийняття управлінських рішень. Отже, впровадження контролінгу в забезпечення ФБСП потребує підготовчого етапу, на якому будуть визначені основні вимоги до побудови системи взаємодії контролінгу та ФБСП, з тим, щоб контролінг виконував не лише функцію контролю, а став інтегрованою системою, яка здатна, з одного